

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Foi'a acésta ese tóta Marti sér'a,
— dar prenumeratiunile se príimesc
in tóte dilele.

Pretiulu pentru Ostrunguri'a: pre ann
8 fl. pre $\frac{1}{2}$ de ann 4 fl. pre unu tri-
luniu 2 fl. éra pentru Strainetate:
pre anu 10 fl. pre $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl.
pre unu triluniu 2 fl. 50 cr. in v. a.
Unu exemplarlu costa 15 cr.

Tóte sfodieniele și banii de prenu-
meratiune sunt de a se tramite la
Redactiunea diurnalului:
Aradu, Strat'a Teleki-ana, nrolu 27.

Insertiunile se príimesc cu 7 cr. de-
linia, și 30 cr. taceșe timbrale.

Parte oficială.

Conformu legilor in vîgore, publicam: urmatóriile:

In numele Majestatii Sale a Regelui!

Tribunalulu reg. d'in Aradu, ca judecatoria apli-
catória de lege, in procesulu de pressa, intentatu
de *Franciscu Koós*, contra lui *Franciscu Hoszu Longinu*,
in urm'a pertractării publicee tienute naintea juriului,
la 24 Octomvre a. e., a adusu urmatóri'a

SENTINTIA:

Enunciandu juriulu, că incusatulu *Franciscu Hoszu Longinu*, nascutu la Zamu, de 27 de ani, candi-
datu de advocatu, pr'in articolulu aparutu in *Gur'a Satului Nr. 15 a. e.* sub titlulu „*Historia Valachilor*“ — Fabricata și cioplita de *Francisen Koós* — și a-nume pr'in pasagiele: „*sfîndu-că sanctiei sale i placeau multu galbenii, mai alesu cei meniti pentru edificarea baserecei reformate de a-colo, și descoperindu-se, că Dsa a defraudatu (elhívtelettel) sumemari, și că pe sub mana lucra contra tierii, care i-a datu adăpostu și de mancare, ca să nu pîra de fône — guvernulu Romaniei a aflatu de bine a-i dă cu petitorulu in dosu, și a-lu dă preste granitia*“, este culpabilu de calumnia contra persana privata;

Conformu §. 12 art. de lege XVIII. d'in anulu 1848, este judecatu la o inchisore de o (1) luna; afore de acea la o amendă de 50 fl. și 180 fl. spese procesuali.

Acésta sentintia e de a se publicá pe spesele convințatului in „*Gur'a Satului*.“

Datu in Aradu la 24 Octomvre. 1874.

Alesandru Nagy m. p. **Aureliu Rochel** m. p.
presedinte. notariu.

Dlu F. H. Longinu a insinuatu gravamenu de nulitate.

Dupa aceste bombóne domnesci, să trecemu
érasî la a le nóstre — la glume.

Alegerea unui deputatu mirénu d'in Transilvani'a, pentru congresulu d'in Sibii.

Frundia verde, verde 'n plopu,
Unu fetioru de protopu,
A umblatu d'in satu 'n satu,
Sà-lu aléga deputatu,
Sà se faca omu vestitú,
L'alesu de metropolitu.

* * *

Frundia verde bobu și linte,
Tatalu seu, ca omu eu minte,
Cu 'nfluintia și cu tactu,
A serisu la preuti d'in traetu :
Că „Mari'a sa-e domnu mare,
Minte chiaru cu carulu-are,
Cancelistu de advocatu,
Totu la Pesce-a invetiatu,
Doctoratulu sà-lu depuna,
De 8 ani totu minte aduna,
Sì că pana la diploma,
I lipsesce numa'-o tómna“ !

* * *

Frundia verde de la via,
Credu, că lumea tóta scie,
Cine-e celu d'in poesie.....

Cestu domnutiu pré laudatu,
Concipistu de advocatu,
Iscusitu și procopsitu,
Intr'o dî a și pornitú
Cu betranulu d'impreuna,
Popiloru sà li impuna:
Ca cu totii sà o scie,
Că sinode sà nu tie,
Că-ci listelete suntu gatite,

Si de dinsii formalite,
Fore numai sà subscrive
Toti cèti sciu cu latenia;
Er' pe popii cei betrani —
Fiindu-cà su mai grei la mani, —
Sà-i lase in buna pace,
Cà dinsii tòte le-oru face;
Suflete atât' sà scrie,
Câte neci pop'a nu seie.
Ba, ca sà iésa la suma,
Sà serie copii sì mumă,
Sà serie frati sì sorori,
Sì pe cei d'in inchisori."

* * *

Frundia verde lemnuscatu,
Astu-feliu déra s'a intemplatu,
Cà poporulu fore-a sci
Deputatu-i cine va fi,
De-odata a auditu,
Cà domnutilu nostu vestitul,
Precum s'a sì planisatu,
E facutu „domnu“, deputatu.

* * *

Frundia vede pe teciu,ne,
Tréb'a merge de minune.
Da . . . poporulu sì-asiè-e prostu,
A sci tòte-e de prisosu,
Cà 'n congresu nu-e 'ntrebare
Mers'au tòte pe-aloru cale,
Nu-e voi'a poporului,
Ci a protopopului. —

Ranta Simtionu, cantorul Ispedatu.

Un'a Alt'a.

(Naivitate copilarésca.) Dlu M. are unu copilăsiu frumosu; intr'un'a d'in dile, pre candu ilu jocă pre genurchi, copilulu totu vorbiá ca unu copilu de siese ani.

— I ha, i ha, iute! tata iute! candu voiú fi mare, sà me faci militariu.

— Así; pentru ce?

— Ei, pentru ce! Candu voiú fi militariu, mam'a, in locu sà me bata, me va imbracisiá, cumu imbraciseá pre toti militarii.

(O enigma.) Doi individu se bateau intr'o balta de noroiu.

— Cine este invinsulu sì cine invingatorulu? intrebá óre-care pre unu omu de spiritu.

— Nu se vede, respunse acest'a; sunt amendoi tavaliti in noroi.

Unu omu cam neghiobu, care voiá sà se arete cà e omu de spiritu, dicea unoru dame, care veneau; regulatul la gradina:

— Nelipsitelorul! Nelipsitelorul!

— Ce, ti pare reu, cà d-ta esci lipsitul! respunse o dama.

(La esamenu.) — Domnule, — intrebà unu profesor pre unu studentu: care membru ti se va miscá, déca te asi isbí in spate.

Neaparatu man'a drépta, respunse studentulu, cà-ci nu asi intardia sà-ti aplicu o palma déca d-ta me vei isbí.

Ce facu deputatii la congresu.

Unii cortesiescu;	Altii druelescu.
Unii terguiescu;	Altii se svadescu.
Unii porunceescu;	Altii ispravescu.
Unii se mandreescu;	Altii se tarescu.
Unii geschefteleescu;	Altii tandalescu.
Unii planuiescu;	Altii nimicescu.

Redactorelui de la „Alföld.“

Am auditu de mintiunile, hîdîmele, scârnăviele si murdariele-vi indatinate.

Frumosu stilu cocisio-jidano-magiaru!

Aveti totu dreptulu de a informá forulu competinte.

Cogile nu se dau a fitae!

Dér' ce sà vi facemu, déca limb'a romana inca nu s'a subtietu intru atât'a, incătu sà vi potemu dà respunsu demnu sì in asemenea stilu?

Colti de Dinti.

Se aude, că cu ocaziunea alegeriloru pentru congresulu bas. gr. or. d'in Sibii, in cele mai multe cercuri electorali s'au comisut abusuri cardinali.

Mai dica déra cine-va, că noi traimu in letargia, ne pasare si nu facemu nemicu. . . .

Este deci fôrte naturalu, că déca deputatii cong. se voru tiene strictu de stat. or. sì nu se voru verifică unii pe altii, — a-poi nu sciu cine va alege metropolitu.

Da, cà-ci pe semne asiè ni-e data, ca tòte intre-prinderile nôstre sà fia cu côda.

Diariele domniloru de la potere, luandu notitia despre pertractarea si decursulu procesului nostru — informati si informandu, si-acum, (ba chiaru preocupandu forulu competinte,) ca totu de un'a, — se intrecu care de care, a se duce opinionea publica pr'in scorinturi si mintiuni.

Inca una testimoniu despre gradul culturei loru.

C. Gici se lauda 'n gura mare, că pe anul venitoriu, dupa planul lui, Ungaria nu va mai ave deficita.

Frumosu! Dér' care anu viitorul va fi acelă?

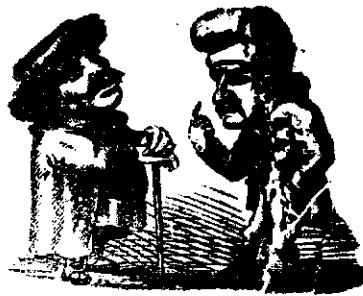
Episcopulu gr. c. de la Gherla facu o minune. A conchiamatul sinodul micstu.

Mamaligarii, — dreptu dovéda, că dinsii inca voru sà arete semne de viétia, — la alegerea dep. pentru sindiculul mentionatul, se mai luara de capu. Fîresce poporulu si aici a fostu numai pictus masculus.

Dict'a Ungariei éras începù.
Feric'a de noi romani.

In România cine-va fu judecatu, pentru că a cuté-
diat să dica cui-va, că-e nemîntiu. —
Ce mai mai mare lucru.
La noi te judeca déca cutediu a dice, că nu esci un-
guru.

TAND'A și MAND'A.

T. Buna dăs, frate Mando!

M. Multumim. Dér' me érta, că-su forte catranitu
pe tine.

T. Pentru numele santului Spiridonu, ce ti-e?

M. A-poi, frate, tu me facusfu nebunu de-mi dusei copi-
lulu la Dev'a pentru alu inscrie in preparandia de statu de
a-colo, carea atât'a mi-o ai fostu laudatu.

T. No, sf cum ai amblatu? Asiè déra, că e vestita, sf
că a-colo, — dupa cumu ti-am spusu — și romanii inca
potu inventia in limb'a loru; séu celu pucinu pana a-cuma
s'a potutu.

M. Asiè, asiè, celu pucinu s'au potutu inventia; asta-di
inse nu se mai pote. Si a-poi de acea neci mi-am lasatu
copilulu a-colo, adeca dicendu cea drépta, nu l'am lasatu,
pentru că nu l'a priimitu.

T. Nu te pricepu.

M. Sciu eu, că tu esci cam nechalit, și chiaru pentru
acea — nu cumu-va să me tradediu, că si eu am inticlesu,
că dora si tu cochetedi cu . . vreu să me esplicu, să te lu-
minediu.

T. S'audim!

M. Asculta déra. Nu mi-asî fi lasatu copilulu a-colo,
sî pentru acea, pentru că am vediutu, că si cei căti-va, —
cari d'in gratia famosului mare magiaru directoru, d'in nu
sciu ce semantia — suntu condemnati să asculte prele-
gurile in nesce chiliutie, forte nesanitose, a-poi eu nu vreau
s-a-mi ingropu copilulu in anulu acesta de dragulu directo-
relui teu, alu carui nume l'am uitatu.

T. Madzsar ilu chiama.

M. Asiè asiè, mai-jaru, mai-jaru si inca nu nu-
mai mai-jaru, dér' chiaru flacara si pârgiolu este acestu dom-
nu a-colo pentru elevii de romanu. Se vede, că betulu de
elu nu s'a saturatu in Maramuresu de gogolosie romanesci
si rusinene, si nu cugeta, că óre d'in Dev'a unde va merge.

T. No! no! nu fii asiè de piperatu, că tu disesi, că nu
ti-a priimitu copilulu.

M. Si a-poi am totu dreptulu. Inchipuiesceti, elevii de
romanu, cari n'au sosit u pana in 4 Oct. sér'a, cu tóte că prele-
gerile s'au inceputu numai in 5 Oct. pentru că vedi profesori
prep. a trebuitu să participe la adunarea economica
a plugarilor de domni, scii la acea, la care neci cu funia
nu poteau prinde presedinte, — toti au fostu eschisi sub cu-
ventu, că au intardiatu, éra cei de unguru neci in 8 si 9
Oct. inca n'au intardiatu. Deci asiè patii si eu, că presen-
tandu-me numai in 5 Oct. la 4 óre d. a. mi s'a disu, că e
tardi, si copilulu meu nu va capetă neci unu beneficiu
cu atât'a mai vertosu nu, pentru că nu scie unguresce, si nu
se accepta decatú numai ca benevolus auditoriu.

T. A-poi tóte aceste le face directorele de capulu seu?
Au nu este a-colo si consiliu dirigente?

M. Ba este, déra . . .

T. Te pricepu.

M. Hai, drace, hai, că-mi voiu transpune locuntia in
turnulu basericiei reformate, care este chiaru in apropierea
preparandiei, si voiu urmarí tóte faptele si nascoceniele ma-
relui patriotu si a-poi ti-le voiu spune, ca si tu sa le poti
impartasi la badea Gur'a Satului.

T. Spune-mi, frate, ce arati tu eu man'a totu
pe frunte, de căte ori vorbesci ceva?

M. Lasa-me nu me conturbá eu intrebări de
asta-data, că-ci . . .

T. Ce, bre, ce?

M. Facu unu planu natiunalu.

T. Ce planulu?

M. Isprava de a poté ajunge jurisconsultu la fiitoria
epitropia a fondurilor comune de Aradu-Caransebesiu.

T. Dér' pentru ce?

M. Pentru că a-colo suntu accidentii forte bune.

T. Ba lasa tu, jurisconsultulatul acel'a, că-ci ba-
nulu in man'a unor'a, e ca si cutitulu in man'a prun-
cului micu.

T. Aduci-ti ta a minte, frate Mando! de vorbirea nou-
lui episcopu d'in A. candu a deschis sinodulu antaiu, ca
archiereu?

M. Aduci.

T. Si ce ni-a spusu S. S. atunci?

M. Ni-a spusu, că a morit Sfagun'a.

T. Numai atâtă?

M. Ba a mai disu, că pr'in mórtea lui Sfagun'a dice-
sa Aradului a pierdutu pre Procopie.

T. Si-apoi?!

M. Ni mai disu, că sinodulu l'a chiamatu pre S. Sa
in locul lui Procopie, jurandu-se că n'a ofstatu neci o data
acést'a distincție.

T. D'a-poi aceste 3 intemplări le-amu sciutu noi cu
totii; pentru ce nu ni-ai spusu ceva nou?!

M. Am spusu!

T. Ce?

M. Ca n'a lucratus nimicu, adeca că sinodulu l'a afiatu
nepregatit.

T. Dér' óre la sinodulu venitoriu fi-va pregatit, că-ci
nu se pré duce in consistoriu.

M. La acést'a chiaru sinodulu e de vina.

T. Cum asiè?

M. D'a-poi asiè, că i-a acordatul vicaritulu in principiu.

T. Asìè déra ér' va dice că-e nepregatit?

M. Ba, va dice, că nu-e preparat!

TRÉNC'A și FLÉNCA.

T. Da ce esci asiè de superata, si debalata,
soro Flénca?

F. Én lasa-me nu me necasi; te-asì vedé eu
pe tine, cătu ai fi de voiósă, déca ai fi in pelea mea.

T. Ce? dora ti-e morbosu barbatelulu?

F. O! de-ar fi morbosu, totu ar mai fi, cumu ar
fi . . . dér' e mai reu decatù morbosu.

T. Cumu asiè? D'a-poi ce este mai reu, de-
cătu a fi morbosu?

F. D'a-poi acea, că-lu ai si totusi nu-lu ai.

T. A-cuma chiaru nu te pricepu.

F. O! vai de capulu teu, a-poi én asculta să
ti spunu! E dusu la congresulu d'in Sibii.

T. Si-a-poi

F. Si-apoi scii tu cumu li datin'a loru—svatuescu
cătu svatuescu, a-poi ispravescu ce n'ar trebui . . .

T. D'a-poi pe semne diurnele se dau si pentru
asiè ceva. —

PUBLICAȚIUNI SERIOSE.

Procesulu de presa intentat in contra lui „**Gur'a Satului**”, respective in contra dlui **F. H. Longinu**.

(Urmare.)

Conformu promisiunii facute in numerulu 37 a. c. alu diariului nostru, venim a continua decursulu procesului d'in cestiu.

Precum a amintirămu, pertractarea publica se desipsa pe d'ia de 24 Octombrie st. n. a. c. nainte de amédi la ora 9, in sal'a Tribunalului reg. d'in Aradu.

Pertractarea se deschisa dupa 9 ore, pr'in presedintele Tribunalului Alesandru Nagy, in presintia unui public numerosu. Judii au fostu: Ladislau Fabian si Ludovicu Szakolczay, notariu Aureliu Rochel. Jurati: Franciscu Stiegler, Colomanu Földes, Petru Barabás, Arminu Neuman, Ioanu Paris, Eduardu Schöpkesz, Franciscu Chorin, Vilhelmu Turjányi, Franciscu Tones, Grigoriu Bogdánfy, Franciscu Tapolesányi, Colomanu Nagy, — Grigoriu Birisiu, si Hernicu Bányai, cesti doi d'in urma, ca suplenti.

Dupa ce juratii depusera juramentulu prescrisul in lege, se dede citire incusei (vedi Gur'a Satului Nr. 35. si 36. a. c.)

Cetindu-se incus'a precum si anesulu, presedintele face cunoscutu, ca pentru usorarea desbaterei, a aflatu de bine a denumi unu dragomanu, in person'a dlui adovocatu Ioanu Rosiu, pe care de locu lu-si jora.

Pasagiele incriminate: „Fabricatoriu si cioplitoriu Historiei valachiloru Franciscu Koós, precum ni spune elu insusi, de la 29 Decembrie 1854, pana la 12 Junie 1869 a fostu popa reformatu si totu odata emissariu ungurescu la Bucuresci, inse, fiindu ca sanctie sale i placeau multu galbenii, mai alesu cei meniti pentru edificarea baserecei reformate de acolo, si discoverindu-se, ca Dsa a defraudat sume mari, si ca pe sub mana lucra contra tierii, care i-a datu adiostu si de mancare ca sa nu pera de fome — guvernul Romaniei a aflatu de bine a-i da cu petiorulu in dosu, si a-lu da peste granitia“, fiindu in strinsa legatura cu (si astu-feliu neintielegibile fore) celealte ce urmădia, la cererea incusatului se citește intregu articlu, care suna astu-feliu: „**História Valachiloru**. — Fabricata si cioplita de Franciscu Koós. — Inaintea de ce asa face unu fidelu estrasu d'in acestu grandiosu si epocalu opu historico-philosoficu, astu cu cale a vi spune in cete-va cuvinte, cine a fostu, si cine este autoriu lui.

Fabricatoriu si cioplitoriu Historiei valachiloru Franciscu Koós, precum ni spune elu insusi, de la 29 Decembrie 1854, pana la 12 Junie 1869 a fostu popa reformatu si totu odata emissariu ungurescu la Bucuresci, inse, fiindu ca sanctie sale i placeau multu galbenii, mai alesu cei meniti pentru edificarea baserecei reformate de acolo, si descoperindu-se, ca Dsa a defraudat sume mari, si ca pe sub mana lucra contra tierii, care i-a datu adiostu si de mancare, ca sa nu pera de fome — guvernul Romaniei a aflatu de bine a-i da cu petiorulu in dosu, si a-lu da peste granitia.

Martirulungurescu a-poi se asediat la M.-Osorheiu, si a totu cartitul pr'in diuare unguresci contr'a romaniloru, pana a-poi guvernul lui Pist'a l'a luat sub protectiunea sa, facendu-lu diriginte interimalu la preparandia de statu de la Dev'a, ca sa-si propage ideile si pe acolo. — De la Dev'a inse in scurtu (pe semne n'a avut destula energie de a magiarisá) — era pentru carcofele — l'a transpusu, unde a cugetat a fi mai potrivit — adeca la preparandia de la Sighetul Marmatiei, unde e si adi.

História valachiloru a fabricat-o la M.-Osorheiu si forte nimeritu a dedicat-o contelui **Gothárd Kun**, renumitul pr'in Ardélu, pentru-ca scie sacrificá multu pentru magiarisare, si care si acum mai crese copii de romanu, de pr'in tier'a Hatiegului, si alte parti ale Ardélului, ca cu tempu si pre ei, ca pre altii, sa i faca unguri.

Dar' sa trecem la ce mi-am propusu.

Inainte vorba. Precum v'am spusu — dice F. Koós — (adeca in articlii de pr'in diuariile unguresci) nu vreau a

agitá, ci a respondi iubire si incredere sincere intre unguri si romani, si a ve areta, catu sange unyurescu a cursu sute de ani pentru fundarea, existinta si sustinerea tierilor romaneschi! — si catu de multu s'a bucurat valachii de dreptatea si ospitalitatea ungurilor! ! ! ! . . .

Scopulu meu déra e: a vi areta chiaru d'in isvoré romanesci, catu de multu au schimositu histori'a Moldovei si a Valachiei acesti noi si moderni facatori seu mai bine fabrificatori ai Historiei daco-romaniloru, cari numai pentru aceea dicu, ca ungurii de sute de ani au fostu si sunt inimicii romaniloru, ca eu atatul mai usioru sa pota demustra nemostenia loru cu Romanii cei vecchi. — Ei der' spuna-mi si arete-mi mie ori care d'intre acei scriitori invetati, care poporu in lume, a luptat atat'a pe campurile Valachiei, ca ungurii, si care poporu a datu adiostu mai de multeori valachiloru in nefericire, ca nobilulu si cavalerescu poporu ungurescu? E fapta si acea, ca tierile Romanesci s'a fondat de unguri si ca atunci au fostu ele mai poternice, candu au fostu sub aripiile tierii ungurescu — si ca atunci au decadiutu mai tare, candu Ungaria resp. ungurii, li-au dengat sucurisulu. — Acestea voru déra a face, pr'in ajutoriulu muscalului, Daco-romania? O! vai de ei!

Atata d'in prefacete — si-acum haidamu la historia!

I. Kimpulung. Deceai cine-va me intréba, ca cine si candu a fondat tierile romanesci, eu cu histori'a valachiloru in mana, voiu responde, ca ungurii, candu au trecutu cu Fekete Vajda de la Fogaras la Kimpulung.

Dupa ce s'a asiediatu acolo, au facutu baserecei reformate si popistasesci, l'au alesu pre Fekete de vajda a loru, — ergo ei au fondat tierile romanesci. — A-poi e dreptu, ca au fostu si vr'o cati-va romani cu ei — dar' aceia au fostu numai ca servitori. — Dupa ce s'a asiediatu, si au alesu bireu, intre strigate de „meltó“ (adeca vrednicu este) si „eljen a biró“, si cu aceste au pusu temelia vietiei politice nationale si Kimpulungului.

De aci incolo a-poi ni spune autoriu cu multa eruditie, ca catu de viteji au fostu unii d'intre principii Valachiei si ca principii cei viteji toti au fostu d'in sange ungurescu, er' principii cei rei, cei tirani, — ale caroru fapte le descrie cu grozave colori, — toti au fostu d'in sange romanescu. A fore de aceste la fia-care pagina se adreséza tinerimei magiare esclamandu: Oh! iubiti fi ai patriei lui Árpád, priviti spre resaritul, ca acolo este o tiéra frumosa bogata; ce bine ar fi sa-o potem lipi de Nagy Magyarországul nostru, — acea e tiéra nostra, stramosii nostri o fundara, si cu tempu are sa fia a nostra éra; mergeti deci cu drói'a si napaditi-o, — eu inca asa merge, dar' nu potu, ca taia pop'a limb'a!

Ni spune a-poi, catu de tirani au fostu principii valachiloru, si catu de nobili si virtuosi au fostu ei. — Cu unu cuventu ni areta, cu o inteleptiune forte nemarginata, catu sunt si au fostu romanii de mici pe langa unguri, cum tote victoriele romaniloru sunt a se atribui numai si numai unguriloru, — si tote aceste ni le spune numai ca sa ne convinga, ca elu nu agiteaza, si ca elu respandesc iubire si incredere intre noi si unguri.

Dreptu aceea, cei ce inca n'a cetitu si n'a invetiatu histori'a valachiloru, precum si cei ce s'a amagiti de catre unii agitatori si fantasti deco-romanisti, — sa-si procure acésta carte a lui F. Koós si se invetie de acolo istori'a nemultui loru.

Marele istoricu a aflatu in tempulu mai nou si urmatori, pre Orbán Balázs si discipululu seu, renumitulu L. Réthy celu cu infratierea de la Brasovu, si alti literati magiarasi.

A sositu deci tempulu, ca si noi sa ne cultivam, pentru acea fraisloru ve procurati aceste opuri si ve proconsiti; er' lui Pist'a i faceti adrese de multumire pentru ca se ingrigesce atatul de multu de ómenii, cari iubescu atatul de multu pre romanii, si propaga asa idei si adeveruri sublime!

Mai sfca cine-va déra, ca noi in fine nu ne vomu intielege cu Pist'a, si nu vomu face unu statu poternicu.

Traiesc'a der' F. Koós historiculu valachiloru!!!

(Va urmá.)